

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Narodna letna 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pos. UJU plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. čk. rač. 11.197. Telefon 3112.

Ob desetletnici slovenske nacionalne šole v Prekmurju.

Leta 1919. v mesecu avgustu se je odločila usoda Prekmurja. Nacionalni smrti zapisan slovenski narod tostran Mure je bil iznenada rešen suženjstva ter pozvan v zadnji uri k vstajenju in lepši bodočnosti.

Zadnji ostanki panonske kneževine so po tisoč letih doživeli najradostnejši dan v svoji zgodovini: svoje osvobodjenje in ujedinjenje z ostalimi Jugoslaveni.

Osvobodjenje se je izvršilo dne 12. avgusta. Z naglimi koraki se je bližal pričetek šolskega leta, zaradi tega je bilo treba nujno organizirati nacionalno šolstvo, da bi se lahko pričelo s poukom čim prej. Te dni tedaj poteka deset let, ko se je pričelo z organizacijo slovenskega nacionalnega šolstva v Prekmurju. Doslej je šola služila na tej zemlji le tuju kot sredstvo za raznarodovanje in potujčevanje, a sedaj je postala last slovenskega naroda, ognjišče narodne prosvete ter državne in nacionalne misli in vzgoje. Šole, ki se je v njih doslej slišala samo našemu narodu tuja beseda, kjer se je slovenska materina govorica brutalno zatirala, so postale naenkrat nacionalne — slovenske. Kaka neizrekljiva blažena čuvstva so polnila srca vseh rodoljubov, ko je v istih učilnicah, kjer se je še pred kratkim bohotno šopirila madžarsčina, odmevala mila slovenska beseda! Kako srečni so otroci, ki so našli v šoli drugi svoj dom, kjer jih je učitelj sprejel s prijazno slovensko besedo, kakor jo je govorila doma mati! Nepopisno velik preobrat, ki je postavil narodovo življenje popolnoma na drugo podlago.

Konec je bilo zaničevanja in trpljenja; doba suženjstva je prešla in začeli smo graditi svoj lasten dom. K temu delu je prva bila pozvana slovenska šola. Slovenska šola popravlja, kar je bilo razdejane v tisoč letih; z vzgojo naraščaja, ki naj bo temelj v novi domovini, vlija v dušo naroda ljubav in moč spoznanja in zavesti, da se bo preročila ta zemlja, ki je bila najhuje teptana in najbolj ogrožena. Slovenska šola na tebi je, da bodo sledovi tisočletnega robstva zbrisani čimprej, da bo slehern otrok te zemlje najboljši sin svoje domovine.

Pred desetimi leti — v tem času — so se polagali prvi temelji slovenskega šolstva v Prekmurju. Organizacija šolstva pa je bila ena najtežjih nalog naše uprave. Okoliščine, v katerih se je pričelo z delom na šolskem polju, so bile skrajno nepovoljne. Vse je bilo nekako razdejano in bilo je treba iskati posamezne kose in delce, ki se je z njimi postavljati temelj naši nacionalni šoli. Bilo je treba ogromnega dela, silnih naporov in železne energije, da se je gradila na ruševinah nova stavba.

V naslednjem naj podam pogled na šolske razmere pred osvobodjenjem in v prvih desetih letih v novi državi.

Osnovno šolstvo v Prekmurju za madžarskega režima.

Madžarska ni imela enotnega šolstva. Vsa šolska politika je bila dokaj komplicirana. Tako so obstajale državne šole, ki jih je vzdrževala država. Poleg državnih šol so bile občinske šole, ki so jih vzdrževali politične občine. Vsaka konfesija je imela pa svoje verske osnovne šole, ki so jih vzdrževali verske občine dotične konfesije. Isto je bilo glede učiteljstva! Na državnih šolah je postavljala vlada učiteljstvo. Na vseh drugih pa so šolske edince učiteljstvo volile.

Pri občinskih in verskih šolah je bil gospodar šole župnik kot predsednik šolskega stolca, ki mu je bil na milost in nemilost predan tudi učitelj. Pri prošnjah je odločal cerkveni poglavar, odnosno šolski oddelek pri istem. Izvolitev učitelja pri kaki šoli pa je bila odvisna od župnika. Ker je na Madžarskem več različnih konfesij in so otroci iste konfesije posejali le svojo šolo, so nastajale šole skoro v vsaki vasi in so bile po večini enorazredne, k večjemu dvorazredne. Tako je bilo tudi v Prekmurju, kjer obstojajo tudi danes naslednje konfesije: katoliška, evangeliška, židovska in kalvinska. Vsaka teh konfesij je imela svojo šolo. Tako se je dogajalo čisto, da je v enem kraju obstajalo dvoje ali pa še več osnovnih šol. Naravno, da so take šole imele tudi učiteljstvo svoje konfesije. Pri šolskih knjigah je imela besedo tudi pristojna cerkvena oblast, ki je predpisala, katere knjige se lahko uporabljajo v njenih verskih šolah.

Pouk je slonel na strogi verski in nacionalni podlagi. Madžarski merodajni krogi — posvetni in cerkveni — so bili v nacionalnem pogledu naravnost šovinistični. Ves šolski ustroj je šel za tem, kako pomadžariti številne druge narodnosti na Ogrskem. V tem smislu se je vzgajalo učiteljstvo, ki je vršilo svoj poklic z naravnost čudovito vnemo. Z otrokom se od prvega vstopa v šolo ni spregovorilo drugače kakor madžarski. Vsa nadaljnja vzgoja in pouk sta bila usmerjena v tem pravcu in uspehi so bili kajpada povoljni. Lahko rečem, da je vsak otrok, ki je po šestih letih zapustil osnovno šolo, popolnoma obvladal madžarsčino. Razumljivo je tedaj, da je madžarizacija posebno v zadnjih tridesetih letih, ko je ves upravni in uradniški aparat služil ideji pomadžarjenja, silno uspevala. Pomisliti je treba, da so odstranili iz šole tik pred svetovno vojno tudi edino slovensko knjigo, katekizem, in kako ne bi potem raznarodovanje slovenskega življa uspevalo! Vsakdo, ki se je štel za »boljšega« človeka je govoril že samo madžarski, ker je to bilo »gospodsko«. Noben uradnik, učitelj ali duhovnik ni govoril s človekom, ki je le količjak obvladal madžarsčino, drugače, kakor madžarski. Tako se smelo lahko trdi, da se že pol stoletja v Prekmurju ne bi slišala več slovenska beseda.

Boljševiška doba in prevrat.

Zadnje šolsko leto pod madžarskim režimom se je vršil pouk zelo neredno. Večino šol je zasedlo vojaštvo, ki je v njih stanovalo. Boljševiki so večino naših šol popolnoma demolirali. Požgali so ves inventar, ponekod celo okna, vrata in pode. Uničene so bile uradne knjige, učila, tako, da so ostale gole stene. Tudi šolska poslopja so bila deloma v najslabšem stanju.

Ko se je že sigurno vedelo, da bo pripadlo Prekmurje k Jugoslaviji in je bilo pričakovati vsak čas zasedbe, je večina učiteljstva zbežala na Madžarsko. Nekateri pa so zapustili ta kraj že po zasedbi.

V takih razmerah je našla jugoslovenska vlada prekmursko šolstvo. Prvi trenotek se ni vedelo, kje pričeti z delom. Šolska poslopja so bila v najslabšem stanju, brez inventarja, brez učiteljstva. Domačih delavcev je bilo malo, napram došlemu uradništvu pa je bilo nerazpoloženje in sovražstvo posebno od strani tu ostale inteligence. Slovenija je sama rabila učiteljstvo na Koroskem in doma, od druge strani pa je tudi malokdo hotel iti v Prekmurje.

dobe novih ped. nasvetov in enotnosti v svojem delovanju, smo se seznanjali omenjeni udeleženci s šolstvom v Halle. To mesto je znamenito po pedagogu Francku, ki je vplival s svojim delovanjem celo na ameriško šolstvo. Spomin na Franeka so Franekove ustanove v Halle, to je del mesta, kjer so razni šolski tipi po njegovih intencijah in pa »Franck'scher Verlag«, kjer se tiska mnogo ped. knjig in ped. časopisov.

Učiteljstvo v Halle je delavno in ima v svoji sredi precej tovarišev, ki se odlikujejo s posebnim in uspešnim ref. delovanjem. Da se v svojem poklicu duhovno še bolj pogloblje, obiskujejo razne počitniške tečaje, kakor n. pr. v Jeni, Genfu, Bernu itd. Dokaz imamo tu, da se učitelj, kateremu se da popolna svoboda, zaveda svoje lastne odgovornosti in ustvarja delo, ki bi ga v omenjenem položaju ne bi doprinašal. Posebnost v Halle je »Museum für Vorgeschichte«, kjer se zbirajo stare oziroma izkopine bližnje okolice. V ta muzej vodijo učitelji dnevno svoje učence, kjer jih prevzame kustos, ki poučuje potem mladino ob ogledovanju zbirke. Navzoči učitelj sam pri tem veliko pridobi. Prisostvoval sem pouku o najdbah iz ledene dobe.

Iz Halle sem pohitel tudi na deželo. V Mötzlích sem si ogledal enorazrednico z nerazdeljenim poukom, kakršne so v Nemčiji sploh. Učitelj Tietz se je trudil pokazati svoje težko delo kolikor mogoče popolno. 8 razredov hkrati poučevati, to je za marsikoga

Slovenskemu učiteljstvu!

„Zvoček“ je prenehal izhajati in Mladinska Matica bo pričela izdajati z novim letom nov mladinski list. List bo izhajal v veliki nakladi in bo tako poceni, da ga bo lahko imela vsaka slovenska hiša.

Kakšen naj bo ta list, je nam vsem znano, vendar navajava še tole: Da bo list zadovoljeval vsem pogojem in ustrezal sodobnosti, je potrebno, da ima čim več dobrih so-trudnikov. Obračava se do vseh tovarišic in tovarišev, ki imajo dobro voljo sodelovati pri listu, da postanejo sotrudniki našega novega centralnega mladinskega lista. List bo ogledalo, v katerem bo našla naša mladina vse, kar koli ji stoji blizu. Iz lista mora dihati sodobnost, list mora postati glasilo naše mladine, ki se ga bo oklenila in vzljubila. Zato naj tudi mladina sodeluje v listu s svojimi prispevki in vas prosiva, da jo navajate k temu. Potrebujeva pa: beletristiko (pesmi, povesti, pravljice, potopise itd.), prispevke iz vseh panog znanstva (kmetijstvo, tehnika, domača zemlja, tuji svet, živalstvo itd.), poročila o življenju mladine iz vsega sveta, navodila in načrte predmetov, ki bi jih čitatelji lahko sami izvršili, prispevke za zabavni del lista (rebuse, križanke, anekdote itd.) itd.

Seveda vse pa v lepi, preprosti umetniški obliki, ki bo dostopna vsem. Mladina pa naj prispeva spise razne vsebine, posebno pa dopise iz svojega kraja (poročila o elementarnih neizgadah, slike, uganke itd.).

Zelo dobrodošle nam bodo tudi dobre in lepe originalne slike naših krajev.

Ker sva prejela že nekatere želje, kako naj bi se list imenoval, prosiva ob tej priliki za čim več nasvetov. Ime lista naj bo sodobno, krepko in originalno.

Ker morava imeti v najkrajšem času zbranega čim več gradiva, prosiva, da se kmalu odzovete najinemu vabilu. Prispevki se bodo seveda honorirali. Vse dopise in prispevke za mladinski list pošiljajte na naslov: Tone Seliškar, Ljubljana, Poljanska cesta 15/st. X.

Tovariški pozdrav!

Urednika:

Josip Ribičič. Tone Seliškar.

Prva organizacija šolstva.

Za urejevanje šolskih vprašanj se je ustanovil v Murski Soboti šolski svet, ki so ga tvorili večinoma domači gospodje. Ta šolski svet je bil v pomoč šolski oblasti pri delu organizacije šolstva. Treba je bilo predvsem na šolah namestiti učiteljstvo, ki bi naj pomagalo pri nadaljnjem delu. Kakor rečeno je večina bivšega domačega učiteljstva zapustila Prekmurje. Nekateri so ostali na svojih mestih, ali pa so bili nameščeni na drugih šolah. Poučevati in uradovati je bilo treba v državnem jeziku, tu so se pa zopet pojavile težkoče, ker učiteljstvo književnega jezika ni obvladalo. Bili so tudi taki učitelji, ki službe na naši šoli niso hoteli v začetku sprejeti. Od onstran Mure so se nekateri priglasili prostovoljno za službo v Prekmurju. Druge se je nameščalo po službeni potrebi. Pri teh so se izvršile prve velike napake, ker se je namestilo tu večinoma nekvalificirano učiteljstvo. Premeščeno učiteljstvo se ni moglo uživati v razmere. Kako tudi, saj je našlo prazne šolske sobe, bilo je večinoma sprejeto hladno in mlajši ljudje so bili izpostavljeni napadom prekmurskega madžaronstva. Dejstvo je tudi, da se marsikateri tudi ni zavedal svojega poklica in je ustvaril slovenskemu učiteljstvu slab ugled. Polagoma pa so se sprejemali nazaj v službo učitelji, ki so prvotno zbežali na Madžarsko.

Tako so bile šole deloma personalno preskrbljene, pri čemer pa so se zagrešile napake, ki jih čutimo še danes. V sentimentalnosti in pri danih res težkih razmerah se ni obračalo dovolj paznje baš personalnemu delu organizacije prekmurskega šolstva.

Pri raznoličnosti prekmurskega šolstva je bil težaven posel tudi s krajevnimi šolskimi stolci. Večina šolskih stolcev iz nagajivosti ni hotela skrbeti za šole še nadalje. Učitelj, posebno »prišleček« je bil s svojo šolo

prepuščen sam sebi. Tako je glede opreme šol s potrebnimi sli najtežje. Prvi poskus unifikacije šolstva v Prekmurju se istotako ni obnesel, ker so posebno katoliške verske občine, odnosno njih voditelji odločno vztrajali na sistemu verskih šol. Iz te dobe, ki je bila najzalostnejša v desetih letih, izhaja iz naštetih dejstev borba s »prišleki« in liberalnim učiteljstvom, kakor so imenovali k nam došle učitelje prekmurski vodilni krogi.

Konsolidacija razmer.

Z leti so se izboljševale tudi razmere. Šole so se opremljale s potrebnim inventarjem. Pouk se je vršil redno. Otvarjali so se novi razredi. Oblasti so z zakoni in uredbami urejevale pravna, ekonomska, politična, personalna in druga vprašanja in s tem so se razmere vidno boljšale. Osebito je imel vpliv na izboljšanje razmer prihod dobrih kvalificiranih učnih moči. Nekateri učitelji, starejši ljudje, so se z idealizmom poprijeli dela in so z razumevanjem položaja ugledili pot došlim mladim tovarišem. Število resnih delavcev se je čezdalje večalo. Ljudstvo je s simpatijami spremljalo delo učiteljstva in je temu primerno istemu šlo na roko. Došlo je celo do sporazuma med domačim in došlim učiteljstvom, tako, da so tudi v tem oziru razmere postale znosne. Pribiti je treba, da so nekateri učitelji domačini aktivno sodelovali pri vsaki akciji, ki jo je podvezlo učiteljstvo in so se tudi v nacionalnem pogledu približali smericam nacionalnega učiteljstva, dočim drugi del še danes noče razumeti položaja in se več ali manj vdaja stariim čuvstvom in tradicijam. Tako je nastal v učiteljskih vrstah spor. V nemali meri je dalo povod temu sporu vprašanje manjšinskih šol. Spor so postrile še desolatne strankarske razmere, ker ni bilo več meja med poštenostjo in častikrajo, med tovarištvom in sovražnostjo.

LISTEK.

V mladini leži bodočnost naroda

Gornji naslov je blestel raz raznih šolskih poslopij, ki sem jih obiskal kot udeleženec ped. tečaja, ki ga je priredil v tek. počitnicah Centralni institut za vzgojo in pouk v Berlinu. Vsi udeleženci smo se zavedali resničnosti gornje trditve in zato se nismo ustrašili žrtev in truda, ki je zvezan z obiski tečajev. Za delovanje med narodom smo iskali novih pobud. To pot so nas peljali Berlinčani v Halle in Dresden. Z vseh vetrov smo se nabrali. Zanimanje je vzbujal profesor iz Indije in zanimiva tipa sta bila dva udeleženca z Islandije. Jugoslavijo smo zastopali trije učitelji.

Nekaj gorkega objame človeka, ko sedi v dvorani ob sprejemu udeležencev. Na eni strani dokazujejo zastopniki šolskih oblastev, da so vneti reformatorji šolstva, ki ga preobrazujejo v sporazumu učiteljstva, na drugi strani pa učiteljstvo, idealno in požrtvovalno, pravi funkcionalni ljudstva, ki išče na tečajih novih pobud in notranjega zadovoljenja.

Med tem, ko se je zbralo na Danskem in tudi v Genfu nad 2000 učiteljev, ki naj

prava uganke. Svojo nalogo je vršil na ta način, da je zaposloval mladino v raznih skupinah, po 3, 4 ali celo 5. Več o tem v »Popotniku«.

Iz Halle smo pohiteli preko Leipziga v Draždane. Saksonska ima zelo razvito šolstvo, katerega hrbitišče je izredno delavno in sposobno učiteljstvo. Razne knjižnice, razstave učil, šolski muzeji, delovne zajednice, pričajo, da je v tej državi ped. delo doma. Središče šolstva je poizkusna šola na Georgplatzu. Tjakaj zahaja hospitirat vse mestno šolstvo in tudi naši udeleženci so najraje drveli tja. Saj, tam si se divil domačemu življenju, prisrčnosti med učiteljstvom in mladino in domačnosti šolskih sob.

Pa mi je trdil nek tovariš iz Danzinga: »E, lepo je tam, vendar nisem za ekstremnost.« Odgovor: Brez ekstremnosti ni napredka. Le ekstremnost je pogon za dvig vsakojake kulture.

V Draždanah nam je predaval med drugimi tudi g. dr. Hartnacke, mestni šolski svetnik, ki pa je v sporu z ondotnim učiteljstvom. Razvijal je teorije o podedovanosti in se povzpel do trditve, da delavski otroci niso nadarjeni. Dokaz mu je bila statistika. Obžaloval je obenem, da se nadarjenci, ki pa so v izvendelavskih slojih, podpovprečno, nenadarjenci pa nadpovprečno množe. Kaj čaka nemški narod, se je vprašal. Pri tem je namignil na Spenglerjevo delo »Untergang des Abendlandes. Zahteval je, da se otvore

posebne šole za nadarjence, češ, sicer bo inteligenca propadla. Že sedaj so bili le 3 profesorji v Nemčiji sposobni, da so preračunali prenos energije ob montaži novih motorjev po znanem neuspelem poletu Zeppe-lina v Ameriko. — No, o tem več v »Popotniku«.

Učiteljstvo v Nemčiji hoče pomagati celotni mladini. S posebno ljubeznijo prihaja do nenadarjenih. Zato imajo v mestih pripravnice za prvi razred in pomožne razrede, v katerih zbirajo manj nadarjene iz raznih šol. Repetentov ni, ker nočejo osebnosti ubijati. Vsakdo naj pride do višine, kjer prihaja v stik s kulturo. To je prav in tudi pri nas naj bi bilo v tem oziru boljše. Kakor skrbe za manjnadarjene, tako se brigajo tudi za nadarjene. V ta namen ustanovljajo razrede za nadarjene.

Naše prilike ne dopuščajo, da bi tudi mi v tako izdatni meri skrbeli za različno nadarjene. Pač pa dosežemo svoj namen, če določimo v učnem načrtu dve uri za diferencirani pouk. V teh urah bi se nadarjeni pečali z izdelovanjem raznih nalog, manj nadarjenim pa bi težjo učno snov še enkrat ložili in mehanizirali. Lahko pa bi imeli samo pomožne ure za manjnadarjene. O tem bomo morali razpravljati. V mojem razredu se je ta način pomoči manjnadarjenim zelo dobro obnesel.

Leo Pibovec.

Čisti dohodek Učit. gosp. poslovalnice se razdeli v enakih delih med Učiteljska domova v Ljubljani in Mariboru in stanovsko organizacijo. Podpirajte tem potom svoje ustanove! Naročajte šol. potrebščine le potom Učit. gospodarske poslovalnice!

Uspehi v šolah so vsako leto boljši. Iz desetletne slovenske šole prihaja mladina, ki je i po vzgoji i po znanju sposobna za življenje v novih razmerah in novih časih. Največji uspeh je seveda ta, da ume mladina v svojem jeziku pravilno izražati svoje misli, da se tako bodoči narod osamosvoji, postane samozavesten in primerno izobražen. Drugi uspeh je, da je mladina nacionalno zavedna in nudi najboljše upanje za bodočnost.

Na pragu prvega — v drugo desetletje.

Slovensko učiteljstvo je lahko ponosno na svoje desetletno delo. V splošnem je uspeh slovenske šole v Prekmurju tak, da si skoraj večje ne moremo želeči. Brez dvoma je bilo učiteljstvo v vsakem pogledu zelo delavno in nosi največji delež pri splošnem napredovanju Prekmurja. V nacionalnem pogledu, z ozirom na vzgojo šolske mladine in širših plasti naroda v pravcu državnega in narodnega edinstva pa je sigurno na prvem mestu. Ne zaostaja tudi pri delu na prosvetnem, gospodarskem, socialnem polju. Z besedo, z dejanjem in vzgledom, kaže narodu pot in mu odpira vrata do napredka.

Pot, ki jo mora hoditi slovensko učiteljstvo ni baš gladka. Polno je bilo in je še ovir; skritih in odkritih nasprotnikov. Toda vse to ne moti idealnega delavca, ki mora iti

mirno preko izbruhov onemogle jeze nasprotnikov kulturnega in nacionalnega napredka prekmurskega ljudstva.

Stopamo v drugo desetletje polni dobre volje, da podvojimo svoje delo na šolskem polju. Prepričani, da bo tekom drugega desetletja doseglo prekmursko šolstvo svojo normalno višino, da bo tekom tega desetletja zbrisana vsaka sled madžarskega suženjstva, da bo Prekmurje za vsakogar privlačno, delamo načrte za bodoče delo. Pri tem pa računamo na pomoč naše prosvetne oblasti, ki mora voditi z najvišjim razumevanjem šolsko politiko. Nacionalno in kulturno delo v Prekmurju bo le tedaj v resnici mogoče v popolnem obsegu, ko slovenski učitelj v Prekmurju ne bo več preganjan od raznih ljudi sumljive nacionalne kvalifikacije. Biti moramo enkrat na jasnem ali pustimo mirno svojemu razvoju razne antinacionalne akcije ali pa se tem napravi na primeren način konec.

Ob desetletnici, ko budimo v sebi prijetne in neprijetne spomine, ko delamo bilanco svojega dela, smo si na jasnem, da je v Prekmurju potrebna mobilizacija vseh zdravih, delavljnih in poštenih nacionalnih sil. Zberimo te sile v napredek našega šolstva, v blagor svojega naroda in domovine!

Horvat Izidor.

Zakon o srednjih šolah.

Najvažnejše določbe novega zakona o srednjih šolah, njenih dijakih in profesorjih.

»Službene Novine« objavljajo zakon o srednjih šolah, ki je stopil v veljavo.

Srednje šole so popolne z 8 razredi ali nepopolne s prvimi štirimi razredi. Dele se v naslednje tipe: realna gimnazija, realka in klasična gimnazija. Realka in klasična gimnazija se lahko otvori kot poseben šolski zavod ali kot paralelni oddelek realne gimnazije samo v krajih, kjer že obstoja realna gimnazija kot splošni tip srednje šole.

Srednja šola je državna ali samoupravna. Privatne srednje šole ne morejo obstojati. Za otvoritev novih šol ali novih razredov, je predpisano naslednje minimalno število učencev:

Ce se otvori več razredov naenkrat, je potrebno za I. razred najmanj 50, za II. najmanj 50, za III. najmanj 45, za IV. najmanj 45, za V. najmanj 40, za VI. najmanj 40, za VII. najmanj 30, in za VIII. najmanj 30 učencev.

Vsaka srednja šola mora imeti svoje poslopje z vsemi potrebnimi prostori. Otvoritev srednje šole se izvrši s kraljevim ukazom. Občina, v kateri se ustanovi srednja šola, mora dati na razpolago potrebno zemljišče za šolsko poslopje.

Učne predmete obvezne in prostovoljne bo predpisal prosvetni minister po zaslišanju glavnega prosvetnega sklepa. V vseh srednjih šolah se smejo uporabljati samo one knjige in učila, ki odgovarjajo predpisom zakona o učilih.

Šolsko leto pričanja 11. septembra z vpisovanjem za vse razrede. Šolsko leto traja do 10. septembra prihodnjega leta. Redni pouk prične takoj po končanem vpisovanju, a najkasneje 16. septembra ter traja v popolnih srednjih šolah do 10. junija, v nepopolnih pa do 15. junija. Za učence VIII. razreda preneha predavanja 31. maja, za učence IV. razreda pa 10. maja.

Letni učni uspeh se sporoči učencem na Vidov dan s primerno šolsko svečanostjo. Počitnice trajajo od 29. junija do 31. avgusta. Ob katerih praznikih (državnih in cerkvenih) se ne vrši pouk, določi ministrstvo prosvete.

Čl. 67. določa, da smejo učenci vsake srednje šole ustanavljati združenja v cilju intelektualne, moralne, estetične in zdravstvene izpopolnitve, toda nobeno tako udru-

ženje ne sme biti zasnovano na plemenski ali verski podlagi. Vse delovanje teh združenj je podvrženo strogemu nadzorstvu šolske uprave. Pravila teh združenj odobrava prosvetno ministrstvo na predlog profsorskega zbora dotičnega zavoda. Izven teh združenj učenci srednjih šol ne smejo biti člani nobene druge organizacije razen Podmladka Rdečega križa.

Po potrebi morajo direktorji srednjih šol poučevati po 5 ur na teden, direktorji nepopolnih šol pa do 8 ur tedensko. Za profesorje je predpisanih tedensko 18 učnih ur, za suplente 14 ur, za predmetne in strokovne učitelje pa po 20 ur na teden.

Suplenti prejemajo položajno plačo državnih uradnikov 9. skupine I. kategorije. Profesorji se postavljajo v VIII. l. in napredujejo po 4 letih v VII. l., po nadaljnjih 4 letih v VI. l., po 4 letih v V. l. in po 5 letih v IV. l. Po nadaljnjih 4 letih službe v tej skupini, lahko napredujejo v IV. a. l. s položajno plačo 18.000 Din letno. Najvišje napredovanje je mogoče po nadaljnjih 4 letih v III. l.

Direktorji nepopolnih gimnazij se razvrščajo kakor profesorji. Direktorji popolnih gimnazij, odnosno srednjih šol se postavljajo v IV. skupino I. kategorije ter napredujejo po treh letih v IV. a. l. po 3 letih v III. l., po nadaljnjih 5 letih v III. a. l., s položajno plačo 39.000 Din letno. Profesorji IV. a. in III. skupine se postavljajo za direktorje v isti skupini. Inspektorji prosvetnega ministrstva in oblastni inspektorji se postavljajo v IV. a. l. in napredujejo po treh letih v III. l., po nadaljnjih 5 letih v III. a. l. Profesorji IV. a. in III. ter direktorji III. in III. a. skupine se postavljajo za inspektorje v ministrstvu in za oblastne inspektorje v isti skupini. Načelniki prosvetnega ministrstva se postavljajo v III. l. in napredujejo po 4 letih v III. a. l.

Profesorji in suplenti prejemajo poleg položajne plače draginjske doklade in pripadajoče stanarine še posebne doklade, ki znašajo: suplenti 200 Din mesečno, profesorji VIII. in VI. skupine 520 Din, profesorji IV. a. in III. skupine 1200 Din, direktorji nepopolnih srednjih šol 1080 Din, direktorji popolnih srednjih šol in inspektorji v ministrstvu ter oblastni inspektorji 1720 Din, načelniki III. skupine 1720 Din, v III. a. skupini pa 2120 Din mesečno. Predmetni in strokovni učitelji dobivajo mesečno 520 Din posebne doklade.

se bolj na njihov pomen (vlogo), kar znači za knjigo — pedagoški plus...

V splošnem po razlagi in zanimivosti je najboljši prvi del z uvodnimi poglavji, čestudi pogrešam podrobnejši opis bistva radija (lastnosti, cena, nahajališče...), drugi del zaostaja za prvim. Zdi se mi, da je vključje poglavju »Sami na delu!« premalo — posnetkov iz življenjskih enot. Nadalje bo premalo označeni stalni pogreški (motnje in njih vzroki ter odpravljanje vsaj pri detektorju.

Med čitanjem sem pogrešal cene posameznih delov aparata... in šele oglas na zadnji strani me je — zadovoljil in upravo Mladinske Maticе menda tudi kot — inserat na celi strani. Res: praktično!...

Razumljivo je, da bo knjiga ostala kmetškemu otroku bolj — informativnega značaja, pač pa jo bo s posebnim pridom uporabila trška in mestna mladina (meščanskih in strokovnih šol), zlasti pa — radioamaterji pri prvih poskusih. V propagandne svrhe jih je kupila lepo število ljubljanska »Radio-postaja«.

Dečki so tudi to pot prejeli razmeroma dobro praktično knjigo v smislu zahtev aktivne šole in življenja, deklice pa še čakajo na svojo — »delovno knjigo«.

Najbrže jih tretji letnik Maticinih publikacij nazvešči s primerno — praktično knjigo, ki bo nedvomno nagradila potrpljenje delovnih slovenskih deklic...

Načelniki, inspektorji in profesorji srednjih šol dosežejo pravico do popolne pokojnine po končanih 35 letih službe, vračunljivih za pokojnino. Po končanih 15 letih službe imajo pravico do 60% pokojnine, ki narašča vsako leto službe za 2%, tako da dobe s 35 leti vse svoje zadnje redne prejemke. Specialna doklada pritiče upokojencem z 20 letih službe v iznosu 50%, s 25 letih službe 60%, po 30 letih službe 70% in po 35 letih službe 100% zadnje doklade pred upokojitvijo.

RISALNA OROBJA kupite najbolje pri Fr. P. ZAJEC, optik
Ljubljana, Stari trg 9.

Splošne vesti.

— Pri g. finančnemu ministru, Finančni minister g. dr. Stanko Švrljuga je sprejel dne 13. t. m. predsednika Udruženja Jugoslovenskega Učiteljstva. Tov. V. Petrovič je ob tej priliki pojasnil g. ministru vse sklepe učiteljskih skupščin, nanašajoče se na posamezna vprašanja, ki so v zvezi s finančno stranjo novega projekta zakona o osnovnih šolah. Istočasno je dal tov. Petrovič g. ministru potrebna pojasnila na kakšen način bi se zagotovilo boljše vzdrževanje podeželskih osnovnih šol in olajšalo ter pospešilo graditev novih šolskih poslopjij.

— Seja širjega sokveta v Celju. Vse tovaršeske predsednike ponovno opozarjamo na to sejo z vabilom, da se jo gotovo udeleže. Obenem prosimo, da prineso s seboj 3. in 4. številko »Učit. Tovariša«, ki so v njih objavljeni vsi sklepi pokrajinske skupščine.

— Tovariš Anton Hren je nevarno obolen. Nahaja se v bolnici v Slovenjgradcu, kjer se je moral podvreči težki operaciji, ki jo je srečno preстал. Sedaj je že na potu rekonvalescence. Želimo mu iz srca skorajšnjega in popolnega ozdravljenja.

— Samooizobraževalni tečaj. »Narodna Prosveta« z dne 15. septembra prinaša precej obširno poročilo o našem samooizobraževalnem in združbenem tečaju, ki se je vršil v Ljubljani od 22.—27. avgusta t. l.

— Iz vojnega zakona prinaša »Narodna Prosveta« kratko poročilo, ki govori o tem, kdo more postati rezervni častnik in tudi o odškodnini, ki jo dobi, če se poškoduje na vojaških vajah. Državnemu uradniku se vsteje 10 let v pokojnino, drugi pa dobijo del ali pa celo plačo, ki jo prejemajo kot rezervni častniki in to v primeri s poškodbo.

— Beograjsko poverništvo UJU za Jugoslovenski Dački dom. Odbor beograjskega poverništva je sklenil podpreti graditev Jugoslovenskega dačkega doma na ta način, da je otvoril Izvršnemu odboru UJU za 200.000 Din kredita. Denar je naložen v Učiteljski zadrugi in stavljen na razpolago Izvršnemu odboru.

— Pojasnilo o pobiranju odkupnine za samoupravne ceste na honorarje uradnikov in uslužbencev. Na poslano vprašanje, ali morajo plačevati uradniki in uslužbenci poleg odkupnine osebnega dela po poslednjem odstavku § 38. zakona o samoupravnih cestah v znesku svoje tridnevne osnovne in položajne plače posebe še odkupnino na honorarje, ki jih prejemajo, in če jo morajo, kako naj jo plačujejo, dajem tole pojasnilo: Po § 40. zakona o samoupravnih cestah se jemlje zaradi odrejanja delovne obveznosti, odnosno odkupnine, pri gradnji in vzdrževanju samoupravnih cest za osnovo neposredni davek, ki ga plačujejo poedine osebe, tako da so osebe, ki plačujejo večji davek, obremenjene tudi z večjo delovno obveznostjo, odnosno odkupnino, to se pravi, da se mora naložiti poedinim osebam ona cestna obveznost, ki se ujema z njih imovinskim stanjem. To načelo velja za vse cestne zavezance, torej tudi za uradnike in uslužben-

ce. In ker predstavlja odkupnina osebnega dela, ki jo plačujejo uradniki in uslužbenci za gradnjo in vzdrževanje samoupravnih cest po poslednjem odstavku § 38. zakona o samoupravnih cestah v znesku svoje tridnevne osnovne in položajne plače, obremenitev samo na prejemke, ki pripadajo njih zvanju in položaju, ne pa tudi njih ostalo imovino in njih ostale dohodke, morajo plačevati uradniki in uslužbenci, če imajo še drugo imovino ali druge dohodke, posebe odkupnino na to imovino in te dohodke. Zaradi tega je treba naložiti uradnikom in uslužbencem, ki dobivajo poleg svojih rednih prejemkov, združenih z njihovim in položajem, še stalne honorarje, bodisi v svojem, bodisi v drugem uradu, posebe tudi plačevanje odkupnine na te honorarje sorazmerno z davkom, ki ga plačujejo nanje, in sicer po razkaznici iz § 40. zakona o samoupravnih cestah. Ta odkupnina se mora pobirati po naredbi pristojnega nakazovalca pri izplačevalni blagajni, kjer prejema dotični uradnik ali uslužbenec honorar.

— Slike za šole in urade. Glasom najnovjših predpisov ministrskega sveta smejo biti stene šolskih in uradnih prostorov okrašene samo s slikami članov naše vladarske rodovine in s slikami iz naše narodne zgodovine. Poleg slik članov našega kraljevskega doma dobavlja Učiteljska tiskarna v Ljubljani po zmernih cenah v barvah in velikosti originalov sledeča umetniško dovršena dela: Matija Gubec, Ranjeni Črnogorac, Krunisavce cara Dušana, Kosovska Djevojka, Osvečeno Kosovo.

— Dne 16. septembra t. l. ob ¼3. uri zarana je umrla v Mariboru gospa dr. Vera Vabič, gimnazijska profesorica iz znane in velegledne rodbine Vabič, nadočiteljka v pokojju. Četudi smo vsak čas pričakovali najhujše, je današnja tužna vest, ki se je bliskovito razširila po mestu, izvalila marsikako solzo. Naj v miru počiva! Preostalim naše sožalje!

— Svetovna zgodovina je najboljši vir znanosti. Posreduje med preteklostjo in razvojem človeštva in ustvarja razumevanje sedanjosti in velikih problemov bodočnosti. — Srednjemu stanu je bilo nemogoče nabaviti si tako svetovno zgodovino, ker delo obsegajoče večje število zvezkov je bilo zelo drago. Zato bo vzbudilo toliko večjo pozornost današnji oglas Gutenbergovega založništva, ki ponuja Rankejevo »Svetovno zgodovino po taki ceni, ki omogoča vsakomur nabaviti si tako znamenito delo. Kot vedno, odda Gutenbergovo založništvo tudi tokrat večje število nevezanih eksemplarjev gratis. Opozarjamo zaradi tega čitatelje na današnji oglas Gutenbergovega založništva, ravno zaradi tega, ker je Rankejeva Svetovna zgodovina eno izmed najboljših del te vrste in pisano v zanimivem tonu, ki veže čitatelja nase kot kak dober roman.

Samo predsodek je, če kdo misli, da iz rži ni kave. V tisočeri rodinah uživajo ŽIKO brez primesi zrnat kave v popolno zadovoljnost. Seveda je pa treba pri nakupu paziti izrecno na ime »ŽIKA«, ki je zakonito zavarovano.

Sveže, najfinejše norveško ribje olje iz lekarne dr. G. Piccoli-ja v Ljubljani se priporoča bledim, slabotnim osebam.

Naročila točno po povzetju.

Obleke kemično čisti, barva, plisira in lika tovarna JOS. REICH.

Pletene spomladanske kostume, lumberje, jumperje, telovnike, nogavice i. t. d. izdeluje najceneje trvdka FR. M. ROZMAN, Ljubljana, Židovska ulica 7.

Naročila v najkrajšem času. Vedno najnovejši vzorci.

Se par bežnih opomb!

O avtorju ve mladi čitatelj prav malo ali pa nič. Mnogi se niti ne vprašajo, kdo piše... Zato svetujem (in nič drugega!), da naj ima vsaka važnejša (Maticina knjiga na prvi ali zadnji strani kratek životopis pisatelja s sliko. Pri letošnjih publikacijah bi lahko bili prišli v poštev knjigi »Rudi« in »Radio«.

Ko doseže nekoč Mladinska Matica, trden materialen (finančen) fundament, takrat bo mogoče — periodično izdajanje publikacij (štirikrat na leto po eno knjigo v razdobjih), kar bo pripomoglo k čim tesnejšemu stiku članov z društvom. Za sedaj je to še — zadeva bodočnosti!

Prihodnje leto naj zaznamuje Mladinska Matica zopetni povisek članstva. Tisti, ki doslej še niti niso z muzincem za Mladinsko Matico, naj vsaj letos disciplinirano — sebe in organizirajo člane, da v bodoče ne bo šole, zavoda... kamor bi ne zahajale Maticine publikacije! Če že imamo razne proslave in akademije na posameznih šolah, čemu bi vendar ne prirejali dnevoj za Mladinsko Matico, oziroma za dober mladinski tisk, ki je pri nas šele v povojih, drugod pa že v najbujnejšem razvoju... Naj bi imel vsak posameznik primeren delež pri razvoju Mladinske Maticе, kajti po dosedanjem delovanju Maticе ne trdimo neopravičeno, da Mladinska Matica — dobro uspeva...

ALBERT ZERJAV:

Publikacije Mladinske Maticе

(Konec.)

Tekoče dejanje povesti je ves čas naspeto in zanimivo, čemur mnogo pripomore — jedrnat slog pisatelja, ki se izogiblje nepotrebnih metafor in olupšav razen tam, kjer so na mestu. Vključ močni realistični pride tudi čuvstvo do izraza in to predvsem — kolektivno čuvstvo, ki je širše in višje od individualnega. Dogodki se vrste z naglico kot na — celoluidnem traku, in sicer bolj v obrisih kot v — detaljih, kar je pa pripušeno tvorni moči fantazije mladostnika.

Naj bi Seliškarjev »Rudi« ne manjkal v nobeni mladinski in društveni knjižnici, ker po vsej pravici pripada k — dobrim slovenskim izvirnim knjigam.

V smislu lanskih uspeših »Sadjarčkov« je naslednja knjižica »Kako smo delali radio«.

Menda je ta, ali bi vsaj morala biti, ena najpopulárnejših knjižic o radiju. V celoti je delo pisano na podlagi — induktivno-sintetične metode, to je na izrazit: sestavljajoč način. Opis posameznih delov aparata ni sistematičen, temveč — priložnost, oziraje